

Pohvalo ZGDS, ki je priznanje za večletno prizadevno, uspešno in odmevno delo v organih društva ali Zveze, je prejela Urška Eniko.

LEKSIKON GEOGRAFIJA

Matija Zorn

Konec leta 2001 je pri založbi Učila International iz Trziča v okviru zbirke Tematski leksikoni izšel tudi leksikon, ki nosi naslov Geografija. Izšel je kot prvi v zbirki osmih knjig, ki jih namerava izdati omenjena založba. Njihov namen je pojasnjevanje temeljnih pojmov s posameznega znanstvenega področja, vključno z najnovejšimi spoznanji. Sami so zapisali, da bodo to »nepogrešljivi leksikoni pri vseh najpomembnejših šolskih predmetih skozi celotno obdobje šolanja«.

Z odgovorno nalogo prevoda in priredbe nemškega izvirnika *Schüllerduden, Die Geographie* (izdala založba Duden iz Mannheima v Nemčiji) se je uspešno spopadel **mag. Drago Kladnik**, ki ima že izkušnje pri pisanju leksikonov, saj je leta 1999 izdal Leksikon geografije podeželja. Leksikon Geografija je po leksikonu Geografija Cankarjeve založbe (1977 prva, 1982 druga in 1985 tretja izdaja) šele drugi splošni geografski leksikon v slovenskem jeziku. Ob tem ne smemo pozabiti, da je veliko temeljnih geografskih pojmov zapisanih v splošnih leksikonih, pri pisanju oziroma priredbi katerih so sodelovali geografi (na primer Veliki splošni leksikon DZS, 1997–1998). Prav tako najdemo geografska gesla v različnih enciklopedijah in drugih leksikonih z geografsko tematiko (na primer Leksikon Zemlja, 2000), vendar sta v vseh teh delih oblika ali način podajanja snovi drugačna. Geografske pojme razlagajo še različna terminološka dela, ki obstajajo za posamezne veje geografije (na primer Slovenska kraška terminologija, 1973; Okoljski pojavi in pojmi, 2002). Leksikon Geografija se tako pridružuje redkim delom, ki v strnjeni obliki predstavljajo pojme vseh vej geografije.

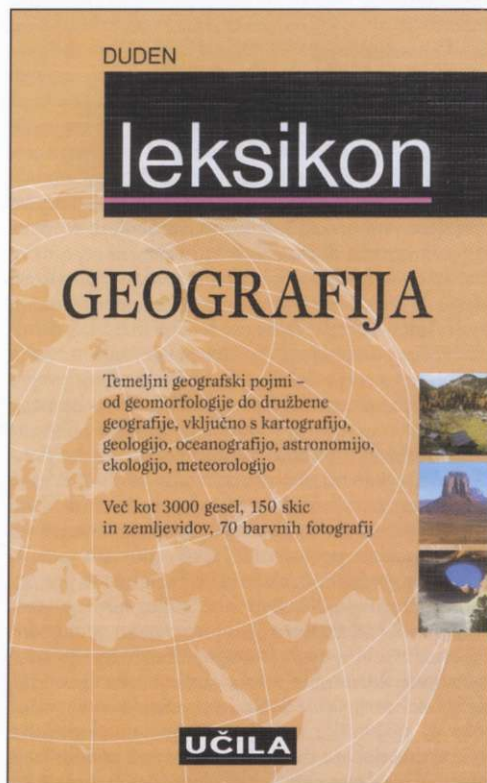
Leksikon ima 682 strani, na katerih je več kot 3000 gesel, razvrščenih po abecednem zaporedju. V njem je še 150 skic in zemljevidov ter 70 fotografij. Nemško besedilo ni le prevedeno, ampak tudi prirejeno slovenskim razmeram. V primerjavi z izvirnikom je precej več povedanega o krasu, dodana so nekatera za Slovenijo značilna gesla (na primer kozolec) ali pa so pri geslih predstavljeni slovenski primeri. Tako so na primer pri geslu naselja ob fotografijah predstavljene značilnosti slovenskih podeželskih naselij, pri geslu grbinasti travniki so naštetja njihova območja v Sloveniji, pri geslu masni tok je kot primer naveden tok, ki je novembra 2000 uničil del vasi Log pod Mangartom, pri geslu regionalizacija pa je objavljena karta naravnogeografske regionalizacije Slovenije. V leksikonu je še več fotografij s slovenskimi primeri, na pri-

mer poljska razdelitev na proge v Žabnici, požiralnik na Radenskem polju ali Fužinske planine nad Bohinjem. Knjigo zaključuje obsežen kronološki pregled odkritij in raziskovanj, urejen po celinah. Tudi v tem delu knjige je prireditelj z vključitvijo Friderika Barage, Ignacija Knobleharja in še nekaterih popotnikov upošteval sicer skromen slovenski prispevek.

Leksikon je napisan na ravni znanja geografije ob končanem srednješolskem izobraževanju in je namenjen tako srednješolski mladini kot študentom geografije in sorodnih ved, zadovoljiv pa bo tudi za vse tiste, ki želijo na sistematičen in pregleden način spoznati geografske pojme.

V geslih so zajete vse veje geografije, z rahlim poudarkom na fizični geografiji. Leksikon vsebuje tudi gesla sorodnih ved, pomembnih za geografijo. Vključena so na primer gesla s področij astronomije, demografije, ekologije, geologije, kartografije, meteorologije, oceanografije idr.

Gesla večinoma na kratko predstavljajo obravnavano tematiko, nekatere vsebine pa so predstavljene precej podrobno (na primer dež, fizikalno določanje starosti, fotosinteza, nafta, nevihta, premog, poljska razdelitev, vulkanizem). Besedilu povečujejo nazornost slikovno gradivo, zemljevidi, grafikoni in tabele. Ob

geslih so v oklepajih navedene njihove sopomenke, tako da ima ta del razlage značaj terminologije. Znotraj razlage so kazalke, ki uporabnika usmerjajo k sorodnim geslom.

Leksikon Geografija je koristen in uporaben tako za geografe kot strokovnjake sorodnih ved. Izbor gesel nakazuje, kako vsebinsko široka in zanimiva je geografija. Zato ga lahko toplo priporočimo vsem, ki jih geografija kakorkoli zanima.

ANALIZA POVRŠJA SLOVENIJE S STOMETRSKIM DIGITALNIM MODELOM RELIEFA Drago Kladnik

Kot tretja v zbirki Geografija Slovenije je ugledala luč sveta že nekaj časa napovedovana publikacija Analiza površja Slovenije s stometrskim digitalnim modelom reliefa izpod peresa predstojnika Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Draga Perka, ki je obenem tudi urednik zbirke. Bogato opremljeno in vzorno dokumentirano knjigo na 229 straneh ob besedilu sestavljajo še 103 slikovne priloge (barvni in črnobeli zemljevidi, grafikoni in fotografije) in 35 preglednic.

Digitalni model reliefa je način prikaza izoblikovanosti površja s števili (slovenska sopomenka naj bi bila *številčni prikaz pridviga*). V ožjem smislu pomeni množico števil, v širšem pa tudi način njihove uredjenosti, hranjenja in obdelave. Glede na prostorska razmerja med števili se lahko digitalni modeli reliefa razčlenijo na točkovne, črtne (linijske) in ploskovne. Najbolj so se uveljavili digitalni modeli reliefa s točkovno sestavo, pri katerih so števila predstavljena z mrežo točk (sopomenka zanjo je *grid*). Vsaka točka ima tri koordinate; prvi dve določata njeno lego na mreži točk, tretja pa njeno pravokotno oddaljenost od ravnine mreže točk, torej višino. Stometrski digitalni model reliefa je bil v Sloveniji do leta 1999, ko se je pojavil petindvajsetmetrski digitalni model reliefa, najbolj podroben in tudi najpogosteje uporabljen način zajemanja in upodabljanja reliefnih podatkov. Vsaka celica ima površino 1 hektar, kar zagotavlja zadovoljivo mero natančnosti za nadaljnjo obdelavo.

Knjiga dr. Perka nakazuje nekatere možnosti, ki jih omogoča uporaba digitalnega modela reliefa v geografiji, kartografiji in geografskih informacijskih sistemih. Razdeljena je na devet poglavij. V obsežnem uvodnem poglavju avtor predstavi izrazoslovje, uporabljeno v knjigi; poudarek je na izrazih relief in digitalni model reliefa. Relief je predstavljen tudi kot pokrajinska sestavina, sestavina geografskega informacijskega sistema in sestavina zemljevidov, pri čemer velja omeniti posrečeno predstavitev in ponazoritev raz-

GEOGRAFIJA SLOVENIJE 3

ANALIZA POVRŠJA SLOVENIJE S STOMETRSKIM DIGITALNIM MODELOM RELIEFA

DRAGO PERKO

novrstnih načinov in metod upodabljanja površja na različnih zemljevidih, začenši z najstarejšimi zametki kart iz 7. tisočletja pred našim štejetjem, ki so jih odkrili na ozemlju zdajšnje Turčije. Omeniti velja še natančen oris uporabljenih statističnih metod, ki bralca seznanijo z ugotavljanjem povezanosti (značilnosti in računanjem pogostnostnih porazdelitev, srednjih vrednosti, mer variacije, mer koncentracije in mer povezanosti), računanjem nadmorske višine, naklona in ekspozicije površja, računanjem koeficienta razgibanosti površja in z določanjem reliefnih enot na temelju morfoloških razredov, morfoloških enot in povezanosti reliefnih prvin. Na koncu poglavja avtor zaradi lažjega razumevanja naslednjih poglavij opiše tudi nekatere splošno znane značilnosti površja v Sloveniji in povezanost reliefa z drugimi pokrajinskimi sestavinami, med katerimi so izpostavljene kamnine, rastje ter naselja in prebivalstvo.

V drugem, tretjem in četrtem poglavju so predstavljene tiste značilnosti nadmorskih višin, naklonov in ekspozicij površja Slovenije, ki so bile ugotovljene z obdelavo stometrskega digitalnega modela reliefa, v petem poglavju pa reliefne enote Slovenije, določene na temelju analize več reliefnih prvin, zlasti nadmorske višine in naklona, ki skupaj opredeljujejo razgibanost površja, predstavljeno v posebnem, petem poglavju. To poglavje je prav gotovo vsebinsko jedro publika-

